

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

14./15. APRIL — OBLETNICA NAJ-
STRAŠNEJŠEGA ZLOČINA NAD
KOROŠKIMI SLOVENCMI BO OSTAL
ZA VSO SLOVENSKO KOROŠKO
NARODNI PRAZNIK, KI GA BO
PRAZNOVALO VSE LJUDSTVO
V SPOMINU NA ŽRTVE FAŠIZMA

LETNIK III.

CELOVEC, V SREDO 14. IV. 1948

ŠTEV. 21 (114)

Ob obletnici zločinske izselitve

Vsak narod pozna v svoji zgodovini čase in dneve, ki se jih stalno spominja in ki jih nikdar ne more pozabiti. Gularji v srbskem narodu še danes prepevajo žalostne speve o silnem trpljenju na Kosovem, danes še pojejo Hrvatje o strašni kazni, s katero je grofovska gospoda kaznovala svobodoljubne kmete in ki jo najstrašnejše predstavlja kronanje Matije Gubca, med našim ljudstvom pa je ponarodela pesem o trpljenju pod napadi Turkov in beseda »Turke« je še danes strašilo, s katerim strašimo poredne otroke. Vendar je spomin na te hude čase tekom stoletij polebledel in živi le še v pesmih, v vseh nas pa je še živ spomin na strašni čas nacističnega nasilja in se v teh dneh vsako leto spominjamo najbolj črnih dni izseljevanja, ko so gestapovske zveri odgnale naše najboljše samo zaradi njihove narodne zvestobe z domov očetov, odvajale starše od otrok in materam trgale iz rok dojenčke.

Tudi letos obhajamo te dni spet v spominu na to zločinsko početje nemškega šovinizma. Naši izseljenci in vse naše ljudstvo je v letih trpljenja in nasilja pričakovalo, da bo vsaj nezaslišanost tega zločina zaslepljenim propagandistom narodnega sovraštva odprla oči in da bo po zmagi nad nasiljem tudi nam koroški Slovencem končno zavlada praviča. Toda sedaj že tri leta zamačkamo na pravičnejšo narodnostno politiko na Koroškem! Če smo zadnja leta upali, da bo vsaj proces proti krivcem zločinske izselitve preokrenil tradicionalno politiko narodnega zatiranja in zapostavljanja, ob letošnji obletnici nasprotno ugotavljamo, da je bil proces proti edinemu Maier-Kaibitschu le igra, s katero so na zunanji poskušali prevarati svetovno javnost, na znotraj pa razbremeniti vse ostale krivce zločinske deportacije našega ljudstva.

Nočemo danes ponovno opozarjati na številne okoliščine pri procesu, ki nikakor niso odgovarjale zahtevam civiliziranega človeka do resnične justice, niti se nočemo baviti z zlonamernim poročanjem o procesu v šovinističnem avstrijskem in predvsem koroškem tisku; ki je proces zlorabljal le za novo gonjo proti našemu ljudstvu, danes ugotavljamo samo naslednja dejstva:

1. po obsodbi Maier-Kaibitscha napovedana, pri celovškemu deželnomu sodišču sestavljena komisija za preiskavo nadaljnjih krivcev izselitve do danes še ni začela posloovati;

2. namestnik Maier-Kaibitscha v izselitvenem uradu SS-Sturmbannführer Fritz kljub slovesni izjavi samega državnega prezidenta Rennerja in kljub že v procesu proti Kaibitschu ugotovljeni krivdi še do danes ni bil postavljen pred sodišče;

3. vsi krajevni krivci izselitve so še na svobodi in bodo po večini kot »manj obremenjeni« v kratkem amnestirani in oproščeni celo »zadostilnih posledic«, ki jih predvideva zakon o nacistih;

4. Kaibitschev sodelavec dr. Richard Wanner pri SPOe slej kot prej usmerja narodnostno politiko proti koroškim Slovencem, kakor jo pri OeVP dirigira kovlovodja vse pete kolone in nekdanji Maier-Kaibitschev predstojnik SA-Standartenführer Hans Steinacher;

5. našim izseljencem trpinom še ni povrnjena vsa škoda, pa jim že predpisujejo neznozne dajatve in pregledavajo oropane kašče, predno so se gospodarsko vsaj nekoliko opomogli;

6. naši izseljenci večinoma še niso postali pravni lastniki svojih posestev, pa

Proglas Zveze slov. izseljencev

V teh dneh bomo praznovali šesto obletnico zločinske masovne izselitve na Koroškem. Dneva 14. in 15. aprila 1942, ko so koroški nacisti v svoji zmagovalni podivjanosti planili po našem ljudstvu in stotine naših družin z brezprimerno krutostjo odvlekli skozi brezbrizni Celovec v prisilna taborišča Nemčije, koroški Slovenci ne bomo nikdar pozabili. Ta dan so padle vse krinke in vsa podla hinavščina nemških mogočev

S ponosom v srcih bomo zato praznovali »svoj dan« ob letošnji šesti obletnici, v mislih na žrtve v taboriščih in gozdovih. Delo na naših domovih, ki smo jih s krvavečim srcem zapuščali pred šestimi leti v spremstvu SS-ovskih pušk, bo počivalo. Skupno z vsem slovenskim ljudstvom, za katerega smo žrtvovali vse trpljenje izgnanstva in bede nemških taborišč, pa bomo v nedeljo, dne 18. aprila, po vsej Slovenski Koro-

ški na svečanih prireditvah praznovali obletnico izselitve.

Ob tej obletnici je čas, da dvignemo glas protesta proti ponovnemu hujskanju in iznova se ponavljajočim nasilnim grožnjam proti slovenskemu ljudstvu na Koroškem. Tem bolj ogorčeni smo nad temi pojavi, ko še do danes niso kaznovani niti glavni krivci zločina nad nami in si moramo v najtežji borbi dobojevati pri oblasteh upravičeno odškodnino za velikansko škodo, ki smo jo utrpeli.

Še prav posebno odklanjamo v tej zvezi zločinsko potvorbo in odvratno laž, ki jo je objavil dunajski časopis »Wiener Illustrierte« po navodilih koroške deželne vlade. S tem, da je zlorabljal slike naših slovenskih izseljencev za svojo nesramno hujskanje proti koroškim Slovencem in proti Jugoslaviji pa je pred vsem svetom najbolje potrdil, kako gnili in trkli so vsi poizkusi, skrivati pred svetom resnico o velikem doprinosu koroških Slovencev v borbi proti nemškemu fašizmu. V tej pravični borbi proti njegovim ostankom in obnoviteljem bo tudi v bodoče zmaga na strani slovenskega ljudstva, kakor sta na njegovi strani pravice in resnice.

V teh dneh, ko se šestič vrsti obletnica dneva groze na Slovenskem Koroškem, ponovno prisegamo, da se svojemu ljudstvu in njegovi pravični borbi za dokončno dosego pravice, svobode in enakopravnosti nikoli ne bomo izneverili.

Zveza slovenskih izseljencev.

V taborišču v Zreču so naši izseljenci čakali na nadaljnjo usodo.

v deželi: Brezobziren in ostuden je stal pred slovenskim ljudstvom razkrinkani nemški imperializem v vsej goloti. V tistem hipu smo mu vsi pošteni koroški Slovenci napovedali neizprosno borbo, ki je po težkih žrtvah in krvavem trpljenju dovedla tudi do naše zmage. Tudi mi, slovenski izseljenci in izseljenke, smo doprinesli težke žrtve in si z njimi priborili pravice, ki jih ne moremo ulehčati uradna cenitev. Zapisane so s smrtjo in krvjo najboljših sinov in hčera Slovenske Koroške.

že celo odločujoči činitelji grozijo s ponovno izselitvijo;

7. še so živi skoraj vsi naši trpini, ki še niso pozabili muk in trpljenja, pa njihovo bedo in težki udarec na dan izgonu neodgovorni hujskači izrabljajo za gonjo proti novi Jugoslaviji. Ali ni naravnost zločin, da slike naših izseljencev iz taborišča iz Zreče prikazujejo kot slike nemških fašistov, ki so zaradi svojega sodelovanja z nacističnim okupatorjem morali zapustiti deželo svojih gostiteljev?

Te ugotovitve so sicer le delček vseh krivic tudi na ostalih področjih našega narodnega življenja, toda so zato prav posebno značilne za koroške razmere. Prav te jasno kažejo, da se na Koroškem ni prav nič spremenilo in da slej kot prej v narodnostni politiki odloča ozkosrčna nestrpnost, ki ob podpori mednarodnih imperialistov poganja nove cvetke in razširja »sovraštvo« do naprednega slovanskega sveta. Ob teh ugotovitvah naše ljudstvo ne more verovati praznim obljubam z neko »kulturno avtonomijo« in zlaganim lepim besedam

Ozadje dogodkov v Berlinu

Sovjetske okupacijske oblasti v Nemčiji so bile primorane podvzeti nekatere uradne ukrepe za izboljšanje kontrole nad demarkacijsko linijo in nad prometnimi zvezami, ki potekajo skozi ozemlje sovjetske cone. Brzobjavka Tassa iz Berlina, ki pojasnjuje te ukrepe, poudarja, da se je v zvezi z lakoto, ki vlada v biconiji, zelo povečalo število lačnih ljudi, ki nezakonito prehajajo čez

demarkacijsko linijo iz zapadnih v sovjetsko cono. Na tisoče Nemcev dnevno preide v sovjetsko cono v nadi, da bodo tu našli kruh in delo. Spontano prihajanje prebivalcev zapadnih con je postalo tako obsežno, da predstavlja nevarnost za normalno prehrano prebivalstva sovjetske cone.

Poleg tega pa so se okoristili s pomanjkljivo kontrolo na demarkacijski liniji špekulanti, roparji, vohuni in drugi zločinski elementi, ki so vdirali v sovjetsko cono ter tam zagrešili zločine in v mnogih primerih sodelovali v prevratnih akcijah proti ukrepu, ki jih je v sovjetski okupacijski coni podvzelo nemško ljudstvo, da bi utrdilo demokratični sistem. Demokratična javnost v sovjetski coni je upravičeno zahtevala od pristojnih nemških oblasti, da poostrijo ukrepe za red in mir v coni, in da se zajamči normalna prehrana prebivalstva.

Potem ko so ameriške in britanske oblasti kršile sporazum v ustroju kontrole in ko so kontrolni svet postopoma izločili kot vrhovni organ oblasti, so sledile grobe kršitve predpisov o demarkacijski liniji in prometnih zvezah med sovjetsko in zapadnimi conami. Industrijsko opremo, manufakturno blago, surovine in druge vrednote so v poslednjih 6 mesecih izvažali iz Berlina v zapadne cone. Tako je iz sovjetske okupacijske cone izginila znatna količina dragocene imovine. Pogosta so bila tudi nezakonita potovanja v zvezniških vojaških vlakih, v katerih so bile osebe, ki niso imele pravice do njih, kar je groba kršitev pravil o prometnih zvezah med Berlinom in zapadnimi conami.

o stoletnem »mirmem« sožitju obeh narodov, ki ga je brez vsake krinke pokazala zločinska izselitev, ki so jo ob navdušenju ali vsaj tajnem odobravanju velike večine nemškega prebivalstva dežele zasnovali in izvedli koroški nemški šovinsti, kar je kljub vsej enostranosti dokazal tudi proces proti Maier-Kaibitschu.

Koroški Slovenci nikdar nismo napisali na svojo zastavo gesla nacionalne mržnje temveč smo bili vedno zagovorniki narodnega razumevanja in prijateljstva. Ta visoka načela zagovarjamo tudi danes in kljub žalostnim izkušnjam ne obsojamo vsega avstrijskega ljudstva. Saj smo z njegovimi naprednimi silami prav v zadnjih letih skupne antifašistične borbe skovali neporušljivo bratstvo, ki se še danes odraža v skupni borbi proti narodnim in gospodarskim zatiralcem. Toda koroški Slovenci zahtevamo in bomo vedno dosledno z vso odločnostjo zahtevali, da se tudi odločujoče plasti na Koroškem končno zavedajo, da nimajo opraviti s Slovenci kot s sužnji ampak s Slovenci kot enakopravnim narodom, ki noče nič več kot svojo svobodo!

Kalvarijo, svojo naš rod je imel in dneve prebridke trpljenja...

Kot bi veter nosil vest v zadnje našo vas, v zadnje hišo po naših dolinah in planinah, se je raznesla v zgodnjih urah 14. in 15. aprila 1942 strašna novica: Nacisti izseljujejo slovenske družine!

Jutranji zvonovi po larnih cerkvah še niso budili našega prebivalstva niti ga klicali na trudapolno vigredno delo. Vse je še mirno spalo in se odpočivalo od težkega dela zadnjega dneva, ko so že pobijala kopita pušk na vrata, kjer so stanovale naše najboljše in najzavednejše družine. Podivjana Hitlerjeva policija je gonila iz postelj družine, očete in matere, prizanašala ni niti starčkom niti sključenim mamicam, ista nesreča je doletela mladino in najmlajše otročiče. Kot največje zločince so odganjali koroške Slovence in njihove družine k pripravljnim avtomobilom. Z najnujnejšimi stvarmi so se poslavljal od svojih domov, vse drugo so morali zapustiti in oditi v hladno tujino. Še enkrat so se ozrli na rojstno hišo, na svoj lastni dom, kjer so preživeli srečne in zlate dni mladosti. Poslavljali so se od svojega posestva in zdelo se jim je, da travniki še nikdar niso tako zeleneli, breskve tako krasno cvetele, da polje še nikdar ni tako dobro obrodilo in plitki po gozdovih še niso tako živahno peli, kot bi se tudi oni poslavljal od svojih gospodarjev. Jemali so slovo, srce jih je bolelo ob poslednjem pogledu na svojo domačijo, a vendar je bil poln vere in zaupanja njih zadnji pozdrav: Na svidenje!

Ob cestah so stali nacisti, povzročitelji tega gorja, in škodoželjno opazovali izgnance in vse tisoče in tisoče drugih Slovencev, katerim so namenili isto usodo. Toda niso videli, kar so pričakovali. Niso videli stritih in za milost prosečih. Opazili so na obrazih svojih žrtev večjemu tiho udanost, iti to mučeniško pot, brali pa so tudi z obrazov tisto jezo in odpornost, ki je rodila uporniškega duha med koroškimi Slovenci. Slovenci anti-fašisti in rodoljubi so bili prepričani tudi takrat o zmagi pravice, čeprav so stali hitlerjeve armade na Pirenejah in ob Volgi, v El Alameinu ter ob severnem tečaju in že slavile svojo zmago nad človeštvom.

Še en zadnji pogled na hišico očetovo in zabrneli so motorji, kmalu je izginila domača vas za ovinkom. Vozili so se iz Zilje, Roža in Podjunc ter iz krajev severno od Drave. Trpini, ki so zapuščali Ziljsko dolino, so si želeli takrat, da bi se podrl Dobrač, kot pred 600 leti, in pokopal vso nacistično drhal. Iz Roža so se peljali čez humberški klanec, polni vere in prepričanja, da bo ob njihovi vrnitvi sijalo svobodno sonce nad Slovensko Koroško.

Prva postaja je bila taborišče v Žrelcu pri Celovcu.

Ves dan so prihajali avtomobili, vedno novi trpini so se uvrščali v dolgo vrsto izgnancev, ki so čakali, kaj bodo napravili z njimi, kam jih bodo odvedli. Znaneci so se srečevali in se nemo pozdravljali, vsem je sijala iz oči skrb za družino, za dom, ko so si podajali roke. Matere so sedele po barakah, okrog njih so se stiskali otroci, ki so vsi preplašeni, zmrzani in lačni ihteli: Mama pojdimo domov! Mamica lačen! S solznimi očmi jih je tolažila mamica: Počakajte, počakajte še malo, kmalu se vrnemo, takoj boste jedli! Žalostni so bili prizori, prežalostni.

Medla mesečina je ležala nad taboriščem, vsakih par metrov je visel žaromet in obseval barake. Taborišče je obdajala žična ovira, ob kateri so korakale straže. Kot najhujše zločince so stražili SS-ovci in policisti slovenske družine, katerih edina pregreha je bila neomajna ljubezen do lastnega naroda. V barakah je zavladala tišina, samo tu in tam je bil slišati otroški jok ali zadržano ihtenje mamic. — Tudi ponoči so vozili

avtobusi, celo noč je do zob oborožena hitlerjeva soldateska dovažala slovenske izseljence in se surovo znašala nad njimi.

Tudi naslednji dan niso prenehali s svojim zločinskim početjem. Šele popoldne so pričeli s popisovanjem oseb za nadaljnji transport. Proti večeru so klicali imena, na tisoče slovenskih trpinov se je postavilo v dolgo, nepregledno vrsto. Mnoge so morali podpirati, niso mogli več stati, starost in žalost sta jih potle. Mlajši so nosili prtljago, ki je predstavljala vso premoženje izseljencev; vse drugo so morali pustiti v rokah domačih nacistov, ki so se s tem bogatili.

Žalostni sprevod se je vil, zastražen od vseh strani, skozi ulice proti postaji. Zavedni koroški Slovenci so šli svoj križev pot. Vse ulice so bile polne ljudi, ki so škodoželjno gledali odhajajoče, le tu in tam se je videl pogled, poln sočutja

Niti starčkom niso prizanesli. — Tov. Jevšnik je bil izseljen z 5 člansko družino.

V pregnanstvo...

Kot bi bilo to danes, tako živo se spominjam jutranjih ur 14. aprila 1942. V vas so priropotali na vse zgodaj avtomobili z oboroženimi SS-policisti.

V pisarni občinskega urada se je tisto jutro pričelo delo že zelo zgodaj. Občinski možje so pričakovali nenavaden obisk, SS-policiste z avtomobili in puškami, katere so prijazno pozdravili ter jim stisnili v roke liste z imeni najbolj nevarnih oseb v občini.

Policisti se z listami v roki takoj razkropijo po vasi, spremljajo jih domači Judeži — izdajalci in prične se lov — lov na zavedne slovenske družine. Resnica je bridka: »Naprej morate, naprej od doma!« Ta klic se razširi po vasi in na polni prizadete z globoko žalostjo.

Šonatov oče se je bil tisto jutro odpravil že zgodaj na polje in ni ga bilo doma, ko je prišla v vas ta grozna novica. Vsa splašena pride hčerka Veronika po njega in mu na njegov vprašujoči pogled pravi: »Oče, pojdite domov, avto je prišel po nas, naprej moramo.« »Kam?« vpraša oče. »Jaz ne grem nikamor.« »Mati so vsi obupani, oče,« pravi Veronika, »pojdite domov.« Jezno vrže stari oče motiko v stran. Vsa svoja leta se je trudil in skrbel za svojo družino. Ne pozna drugega, kakor trdo delo. Sedaj na stara leta pa naj gre od doma. »Proklet naj bo, kdor nas preganja od doma,« pravi in se počasi odpravi na svoj ljubljani dom, ki ga bo moral zapustiti.

Povsod se ponavlja isti prizor. V naglici se spravlja skupaj najnujnejše. Policisti priganjajo in psujejo, otročiči jokajo, matere vse zaskrbljene in preplašene ne vedo, kaj naj počnejo. Na vasi, kjer čakajo avtomobili, se zbirajo ljudje. V ozadju stojijo domači izdajalci, tisti,

do Slovencev in poln mržnje do nacističnih tiranov.

Vlak je počasi zapustil Celovec in vozil proti Beljaku. Še enkrat jih je pozdravila cerkev na Otoku. Poslavljal se je od njih Vrbsko jezero in zadnji slovenski kraji. Po Dravski dolini in preko Visokih Tur je šla voznja na Solnograško in od tam na tujo mrzlo Bavarsko. Vozili so se mimo neznanih krajev, srečevali so tuje ljudi. Transport se je ustavil v Monakovem. Naši izseljenci so gledali porušeno mesto in v sreih jim je raslo upanje in vera, da so tisočletnemu rajhu šteti dnevi in da bo prišel tudi za nje dan svobode.

Prav iz Bavarske so prišli pred več kot tisoč leti germanski osvajalci v našo domovino. Tisoč let se je naš narod upiral tujemu nasilju in tisočletno zaslužjevanje ni moglo streti slovenskega življenja in slovenskega duha na koroških tleh. Nacistični zločinci so si priza-

devali, da bi rod Slovencev uničila taborišča Frauenaurach, Rastatt, Hesselberg in mnoga druga.

Križeva pot slovenskega naroda jih je pripeljala daleč na Bavarsko, druge celo do Stettina ter morske obale in tisoči kilometrov so jih ločili od ljubljene slovenske zemlje. Vse to pa naših izseljencev ni moglo streti, tudi v taboriščih nista ugasnili življenjska volja in vera v veliko slovansko bodočnost. Okrog taborišča Toneja Umeka in tov. Hanzija Aichholczerja so se zbirali pevci in po taboriščih je zadonela pesem o domovini, lepa slovenska pesem, ki je še bolj združevala Slovence v tujini. Tov. Janko Ogris je pesnikoval pesmi o naši bodočnosti in vlagal v nje veliko in mogočno ljubezen naših ljudi do svojega naroda. V njih je razodeval voljo koroškega ljudstva do življenja, do borbe in svobode. Tov. Jaka Reichmann pa je govoril sotrpino: »Vzeli so nam vse, toda zemlje, domače slovenske zemlje nam ne morejo vzeti!« In res; zemlja je ostala in postala po izseljenih še bolj domača, še bolj slovenska!

V izseljeništvu se je rodila tudi uporniška misel. Sinovi izseljencev, Gasper in njegovi tovariši, so kot partizani prvi zgrabili za orožje in napovedali okupatorjem boj na življenje in smrt. Številni drugi, kot tov. Maksej Černej, pa so dali v koncentracijskih taboriščih svoje življenje, ker so pomagali tistim, ki so se borili za osvoboditev svojega lastnega slovenskega naroda.

Več kot tri leta so preživeli koroški Slovenci v izseljeništvu. Tri leta so pričakovali dan, ko se bodo odprla vrata taborišča in se bodo lahko povrnili v domovino. V teh letih so se mnogim sključili hrbti, lasje so posiveli in v obraze so se jim zagreble globoke gube. Otroci so zrasli v mladino, polno življenja in živavosti in ponosni na svoj narod so se po težkih letih vračali iz tujine. Toda domovina jih še ni sprejela osvobodjena, še vedno jih je čakala borba za osvoboditev. Sprejem, ki ga je pripravila izseljencem mačeha Avstrija na postaji v Beljaku, jim bo ostal za vedno v spominu. A tudi to razočaranje so preboleli, vrnili so se na svoje izropane domove in jih pričeli obnovljati.

Slovenski izseljenci so se z vsemi drugimi Slovenci združili v Osvobodilno fronto, katera jih tudi danes vodi v borbi za pravice in svobodo slovenskega naroda na Koroškem. 15. april pa bo ostal za vso Slovensko Koroško narodni praznik, ki ga bo praznovalo vse ljudstvo v spominu na žrtve fašizma.

K. M.

IGO GRUDEN:

O domovina, mučenica sveta

S teboj trpel sem, upal vsa ta leta po ječah, taboriščih, v zemljah tujih, o domovina, mučenica sveta.

Sem najbolj blizu bil ti v dneh najhujših, pošiljal v pesmih ti utego svojo, ki sem v bolesti pel kot v težkem snu jih.

Sem nosil v sebi vso lepoto tvojo: pojoče reke in molčeče gore, cvetoče brajde za vasico mojo,

šumenje mórja v vetru prve zore, škrjanca pesem nad pomladno njivo, dežja jesenske žalostne zastore.

Vse tvoje rane so me peklo v živo: v pregnanstvo tisoče sem videl gnati in talce v smrt peljati v jutro sivo,

pred vratj ječe v snegu žene stati, otroke, starce ubijati na cesti, v počestno blato našo čast teptati.

Obstal nad breznom strašne sem bolesti, ki vanj gorjé se tisočev izteka, pomladi sončne čakam blagovesti.

Mi duša od ljubezni do človeka prežeta sanja v gnevu vsa ta leta o bratstvu ljudstev, v njem si išče leka,

o domovina, mučenica sveta.

Matilda

